

Marek Piotr Urbański

Powiatowa Biblioteka Publiczna w Szamotułach
pbp-szamotuly@tlen.pl

Rok 2019 w bibliotece publicznej

Streszczenie: W artykule przedstawiono obraz minionego roku 2019 z punktu widzenia bibliotekarza pracującego w bibliotece publicznej. Przytoczono najważniejsze wydarzenia: przyznanie Oldze Tokarczuk literackiej Nagrody Nobla, premiera nowej filmowej adaptacji prozy Andrzeja Sapkowskiego na platformie Netflix, zmiana stawki podatku VAT na książki i czasopisma elektroniczne, wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 19 grudnia 2019 r. w sprawie C-263/18 oraz nowe tablice UKD.

Słowa kluczowe: biblioteka publiczna, czytelnictwo, prawo autorskie, tablice UKD, budżet biblioteki

Miniony 2019 rok zakończył się wspaniałym akcentem, nie tylko dla bibliotekarstwa publicznego, ale dla całej kultury polskiej – przyznaniem Nagrody Nobla z literatury Oldze Tokarczuk za rok 2018 (w roku 2018 literacka Nagroda Nobla nie została wręczona ze względu na skandal obyczajowy na łonie samego Komitetu Noblowskiego)¹. Akademia postanowiła nagrodzić Olgę Tokarczuk za „wyobraźnię narracyjną, która z encyklopedyczną pasją prezentuje przekraczanie granic jako formę życia”². Autorka dołączyła do grona polskich laureatów literackiej Nagrody Nobla, wcześniej nagrodzeni zostali: Henryk Sienkiewicz w roku 1905, Władysław Reymont w roku 1924, Czesław Miłosz w roku 1980, Wisława Szymborska w roku 1996³. Wydarzenie to ma wymiar długofalowy, w chwili obecnej trudny do oszacowania i nie chodzi tu tylko o samo czytelnictwo i jego wzrost, ale również o zainteresowanie polską literaturą na świecie.

Kolejnym ważnym wydarzeniem z punktu widzenia bibliotekarstwa publicznego, które w sposób widoczny podniosło poziom czytelnictwa w grudniu ubiegłego roku (obecnie utrzymuje się tendencja wzrostowa), było udostępnienie filmowej adaptacji prozy Andrzeja Sapkowskiego na platformie streamingowej Netflix. 20 grudnia 2019 r. miała miejsce premiera serialu „Wiedźmin”, opartego na cyklu opowiadań autora. Równo dwadzieścia lat minęło od premiery polskiej adaptacji z Michałem Żebrowskim w roli Wiedźmina. Historia Geralta z Rivii, potężnej czarodziejki Yennefer oraz młodej księżniczki Ciri, którzy muszą odnaleźć się pośród czyhających na nich na Kontynencie niebezpieczeństw, szybko zyskała popularność w Polsce. Jak podał na koniec roku Netflix, produkcja ta była najchętniej oglądanym przez polskich użytkowników serwisu serialem w 2019 r. „Wiedźmin” wy-

¹ Skandal seksualny i dymisje w Akademii Szwedzkiej, przyznającej Literacką Nagrodę Nobla. W: *Polska Press* [online]. [Dostęp 15.01.2020]. Dostępny w: <https://polskatimes.pl/skandal-seksualny-i-dymisje-w-akademii-szwedzkiej-przyznajacej-literacka-nagrode-nobla/ar/13093683>.

² KOWALCZYK, J. R. Literacka nagroda Nobla dla Olgi Tokarczuk. W: *Culture.pl* [online]. [Dostęp 15.01.2020]. Dostępny w: <https://culture.pl/pl/artykul/literacka-nagrada-nobla-dla-olgi-tokarczuk>.

³ Laureaci Nagrody Nobla w dziedzinie literatury. W: *Wikipedia* [online]. [Dostęp 15.01.2020]. Dostępny w: https://pl.wikipedia.org/wiki/Laureaci_Nagrody_Nobla_w_dziedzinie_literatury.

przedził „Stranger Things”, „Sex Education” i „Dom z papieru”⁴. W ciągu tygodnia od premiery serialu Andrzej Sapkowski awansował na pierwsze miejsce wśród autorów najchętniej kupowanych dzieł w Amazon⁵. Wyprzedził tym samym autorkę Harrego Pottera, Joanne Murray Rowling⁶. Podobną zależność wzrostu zainteresowania wydawców „filmowymi” tytułami można było zauważyć w czasie premier filmowych adaptacji dzieł Stephena Kinga: „To” oraz „Doktor Sen”.

Również w grudniu doszło do ważnego wydarzenia, jednak zdecydowanie mniej medialnego, mianowicie ogłoszenia wyroku Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości w sprawie zakazu odsprzedawania użytych e-booków. Według Wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 19 grudnia 2019 r. w sprawie C-263/18 handel wtórny cyfrowymi wersjami książek tradycyjnych wymaga uzyskania zgody ich wydawcy, nie dochodzi bowiem do tzw. wyczerpania prawa⁷. Wyczerpanie prawa odgrywa istotną rolę w obrocie fizycznymi nośnikami (drukowanymi książkami, muzyką zapisaną na płytach CD, filmami na DVD itp.), pozwalając na swobodny obrót nośnikami, które zostały sprzedane przez uprawnionego lub za jego zezwoleniem. Dlatego odsprzedaż drukowanej książki w serwisie aukcyjnym nie wymaga niczyjego zezwolenia – wyjaśnia dr Zbigniew Okoń, radca prawny i partner w kancelarii Maruta Wachta.(...) Wyrok dotyczy niderlandzkiej spółki Tom Kabinet, która za pośrednictwem swojej strony internetowej zorganizowała klub czytelniczy, umożliwiający odsprzedaż i kupno przeczytanych już e-booków. Sposób jego funkcjonowania zmieniał się, ale w ostatnim okresie sprowadzał się do tego, że firma nabywała elektroniczne wydania książek, oznaczała je znakiem wodnym, a następnie odsprzedawała członkom klubu. Po przeczytaniu książki mogli oni znów odsprzedać e-booka. Tego typu praktyki zakwestionowały dwa stowarzyszenia działające na rzecz niderlandzkich wydawców: Nederlands Uitgeversverbond i Groep Algemene Uitgevers. Wystąpiły one do haskiego sądu o zakaz funkcjonowania tego klubu czytelniczego, uznały bowiem, że wielokrotna odsprzedaż książek jest piractwem⁸. Sprawa ta jest jeszcze zbyt „świeża”, by móc już teraz oceniać wpływ wyroku TSUE na działalność bibliotek publicznych, a szczególnie na politykę gromadzenia zbiorów.

Pozostając w kręgu wydawnictw elektronicznych, tym razem w Polsce, z dniem 1 listopada 2019 r. nastąpiła zmiana stawek VAT, nie tylko dla e-książek, ale również dla e-czasopism. Do 30 października 2019 r. sprzedaż książek, gazet, dzienników i czasopism była opodatkowana według trzech stawek podatku VAT (5%, 8% i 23%), przy czym obniżone stawki nie dotyczyły sprzedaży książek, gazet i czasopism w formie elektronicznej. Ten stan uległ zmianie 1 listopada – z tym dniem wprowadzona została ujednolicona 5% stawka na wszystkie książki, w tym dostarczane w formie elek-

⁴ „Wiedźmin” podbija kolejne kraje. Rekordy w Wielkiej Brytanii i Niemczech. W: *Wirtualne Media* [online]. [Dostęp 15.01.2020]. Dostępny w: <https://www.wirtualnemedial.pl/artykul/serial-wiedzmin-wyniki-ogladalnosci-w-wybranych-krajach-netflix-ranking>.

⁵ Andrzej Sapkowski liderem rankingu autorów w Amazonie. W: *Onet* [online]. [Dostęp 15.01.2020]. Dostępny w: <https://wiadomosci.onet.pl/kraj/andrzej-sapkowski-liderem-rankingu-autorow-w-amazonie/h22vxgg>.

⁶ Spektakularny sukces Sapkowskiego. Został autorem numer jeden na Amazonie. W: *Polsatnews.pl* [online]. [Dostęp 15.01.2020]. Dostępny w: <https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2019-12-29/spektakularny-sukces-sapkowskiego-zostal-autorem-numer-jeden-na-amazonie/>.

⁷ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 19 grudnia 2019. W: *Wolters Kluwer Polska* [online]. [Dostęp 15.01.2020]. Dostępny w: <https://sip.lex.pl/orzeczenia-i-pisma-urzedowe/orzeczenia-sadow/c-263-18-niderlands-uitgeversverbond-i-groep-algemene-522847479>.

⁸ Zakaz odsprzedaży użytych e-booków. *Gazeta Prawna* [online]. [Dostęp 15.01.2020]. Dostępny w: <https://serwisy.gazetaprawna.pl/prawo-autorskie/artykuly/1447392,tsue-odsprzedaz-uzytych-e-bookow-ksiazka-papierowa-prawa-autorskie.html>.

tronicznej, na większość czasopism i gazet wprowadzona została jednolita stawka 8%. Wyjątek dotyczy drukowanych czasopism regionalnych i lokalnych, dla których stawka opodatkowania będzie wynosić 5%. Natomiast czasopisma regionalne i lokalne dostarczane w formie elektronicznej będą opodatkowane podatkiem VAT według stawki 8%⁹. W tym miejscu chcę przypomnieć, że do końca roku 2010 obowiązywała zerowa stawka VAT na książki (z pewnymi wyjątkami)¹⁰. Aktualne przepisy wprowadzają pewien porządek umożliwiający bardziej przejrzyste planowanie wydatków biblioteki.

Z jednej strony rząd obniża podatki, co może wydawać się bardzo dobrą informacją, z drugiej jednak strony powoduje to bardzo duże problemy również takie, które mają bezpośrednie przełożenie na prace samorządów w Polsce, a co za tym idzie, na działalność samorządowych instytucji kultury. Nie jest wykluczone, że biblioteki będą musiały zmniejszyć swoje budżety, a więc i kwoty na zakup książek i innych materiałów wypożyczanych przez czytelników, między innymi na zbiory gier planszowych. Rząd bez uprzedzenia zmienił zasady naliczania podatku PIT, oprócz tego samorządy muszą dokładać z własnej kieszeni do reformy oświaty i podwyżek dla nauczycieli – jednym słowem muszą ograniczyć budżety na rok 2020. W przypadku Poznania to kwota 134 mln zł, o którą trzeba będzie ograniczyć bieżące wydatki. Jeśli chodzi o PIT – jego wpływy są najważniejszym składnikiem dochodów miasta, dlatego też każde zmniejszenie podatku powoduje mniejsze wpływy do budżetu. W 2018 r. Poznań z tego tytułu zyskał aż 1,1 mld zł, a w 2020 r. powinien otrzymać 1,38 mld zł, jednak rząd zdecydował inaczej – obniżył PIT do 17% i wprowadził zerowy PIT dla młodych. W rezultacie tych zmian do kasy miasta trafił tylko ok 1,2 mld zł. W 2020 r. Poznań straci więc 175 mln zł, przy czym poniósł już straty wysokości 43 mln zł, ponieważ zmiana w naliczaniu PIT zaczęła obowiązywać od października 2019 r.¹¹ Natomiast do końca 2019 r. obowiązywała płaca minimalna na poziomie 2250 zł brutto, z dniem 1 stycznia 2020 r. wynosi ona 2600 zł brutto. To obecnie o 15,6% i jednocześnie o 350 zł więcej niż w roku ubiegłym. Kolejna, równie ważna zmiana, obowiązująca od 1 stycznia 2020 r., dotyczy wyłączenia z kategorii minimalnego wynagrodzenia dodatku za wysługę lat. Zmiana dotknie pracowników otrzymujących wynagrodzenie na najniższym poziomie¹². Pewien odsetek pracowników bibliotek publicznych (z pensją minimalną) z pewnością odczuje tę zmianę pozytywnie, niestety może to mieć niekorzystny wpływ na planowanie budżetu na obecny rok, piszę niestety, ponieważ biblioteki najprawdopodobniej będą musiały znaleźć te pieniądze w zaplanowanych już budżetach, kosztem innych przedsięwzięć. Mówiąc krótko, do ubiegłego roku płaca minimalna zawierała również dodatek za staż pracy, w roku 2020 przy obliczaniu wysokości wynagrodzenia pracownika nie uwzględnia się: nagrody jubileuszowej, odprawy pieniężnej przysługującej pracownikowi w związku z przejściem na emeryturę lub rentę

⁹ Niższe stawki VAT na e-booki i e-prasę od 1 listopada 2019 r. W: *Infor.pl* [online]. [Dostęp 15.01.2020]. Dostępny w: <https://ksiegowosc.infor.pl/podatki/vat/stawki-vat/3039395,Nizsze-stawki-VAT-na-ebooki-i-eprase-od-1-listopada-2019-r.html>.

¹⁰ Do kiedy można stosować stawkę 0% VAT na książki wyprodukowane do końca 2010 r. W: *Infor.pl* [online]. Dostęp 15.01.2020]. Dostępny w: <https://ksiegowosc.infor.pl/podatki/vat/zakres-opodatkowania/268136,Do-kiedy-mozna-stosowac-stawke-0-VAT-na-ksiazki-wyprodukowane-do-konca-2010-r.html>.

¹¹ Rząd pozbawia Poznań dochodów. *Biuletyn Miejski* [online]. [Dostęp 15.01.2020]. Dostępny w: <https://www.poznan.pl/mim/bm/news/samorzad,c,16/rzad-pozbawia-poznan-dochodow,137689.html>.

¹² Minimalne wynagrodzenie w 2020 r. – 2600 zł. W: *Infor.pl* [online]. [Dostęp 15.01.2020]. Dostępny w: <https://kadry.infor.pl/kadry/wynagrodzenia/wynagrodzenie-minimalne/3053036,Minimalne-wynagrodzenie-w-2020-r-2600-zl.html>.

z tytułu niezdolności do pracy, wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych, dodatku do wynagrodzenia za pracę w porze nocnej, dodatku do stażu pracy¹³.

Na końcu krótkich rozważań o tym, co przyniósł nam miniony rok, wspomnę jeszcze o zmianach dotyczących tablic UKD. W grudniu 2019 r. zostały wydane skrócone tablice UKD, przeznaczone na potrzeby bibliotek publicznych i bieżącej bibliografii narodowej. Zostały opracowane w Bibliotece Narodowej na podstawie pliku wzorcowego UKD, który BN zakupiła w 2018 r. w ramach umowy licencyjnej z Konsorcjum UKD. Nowe tablice zawierają 5219 symboli, w tym 1425 symboli poddziałów wspólnych. Indeks przedmiotowy do tablic zawiera ponad 19 tys. haseł. Obecne wydanie tablic skróconych UDC-102 zastępuje tablice UDC-P058 z 2006 r. Nowe tablice obowiązują od stycznia 2020 r.¹⁴

Bibliografia:

1. Andrzej Sapkowski liderem rankingu autorów w Amazonie. W: *Onet* [online]. [Dostęp 15.01.2020]. Dostępny w: <https://wiadomosci.onet.pl/kraj/andrzej-sapkowski-liderem-rankingu-autorow-w-amazonie/h22vxqg>.
2. Do kiedy można stosować stawkę 0% VAT na książki wyprodukowane do końca 2010 r. W: *Infor.pl* [online]. [Dostęp 15.01.2020]. Dostępny w: <https://ksiegowosc.infor.pl/podatki/vat/zakres-opodatkowania/268136,Do-kiedy-mozna-stosowac-stawke-0-VAT-na-ksiazki-wyprodukowane-do-konca-2010-r.html>.
3. Dodatek stażowy 2020 – co się zmieni. W: *Infor.pl* [online]. [Dostęp 15.01.2020]. Dostępny w: https://kadry.infor.pl/kadry/wynagrodzenia/skladniki_wynagrodzenia/3051671,Dodatek-stazowy-2020-co-sie-zmieni.html.
4. KOWALCZYK, J. R. Literacka nagroda Nobla dla Olgi Tokarczuk. W: *Culture.pl* [online]. [Dostęp 15.01.2020]. Dostępny w: <https://culture.pl/pl/artykul/literacka-nagroda-nobla-dla-olgi-tokarczuk>.
5. Laureaci Nagrody Nobla w dziedzinie literatury. W: *Wikipedia* [online]. [Dostęp 15.01.2020]. Dostępny w: https://pl.wikipedia.org/wiki/Laureaci_Nagrody_Nobla_w_dziedzinie_literatury.
6. Minimalne wynagrodzenie w 2020 r. – 2600 zł. W: *Infor.pl* [online]. [Dostęp 15.01.2020]. Dostępny w: <https://kadry.infor.pl/kadry/wynagrodzenia/wynagrodzenie-minimalne/3053036,Minimalne-wynagrodzenie-w-2020-r-2600-zl.html>.
7. Niższe stawki VAT na e-booki i e-prasę od 1 listopada 2019 r. W: *Infor.pl* [online]. [Dostęp 15.01.2020]. Dostępny w: <https://ksiegowosc.infor.pl/podatki/vat/stawki-vat/3039395,Nizsze-stawki-VAT-na-ebooki-i-eprase-od-1-listopada-2019-r.html>.
8. Rząd pozbawia Poznań dochodów. *Biuletyn Miejski* [online]. [Dostęp 15.01.2020]. Dostępny w: https://www.poznan.pl/mim/bm/news/samorzad_c,16/rzad-pozbawia-poznan-dochodow,137689.html.
9. Skandal seksualny i dymisje w Akademii Szwedzkiej, przyznającej Literacką Nagrodę Nobla. W: *Polska Press* [online]. [Dostęp 15.01.2020]. Dostępny w: <https://polskatimes.pl/skandal-seksualny-i-dymisje-w-akademii-szwedzkiej-przyznajacej-literacka-nagrade-nobla/ar/13093683>.
10. Spektakularny sukces Sapkowskiego. Został autorem numer jeden na Amazonie. W: *Polsatnews.pl* [online]. [Dostęp 15.01.2020]. Dostępny w: <https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2019-12-29/spektakularny-sukces-sapkowskiego-zostal-autorem-numer-jeden-na-amazonie/>.
11. Tablice skrócone Uniwersalna Klasyfikacja Dziesiąta nr 102 z 2019 r. W: *Biblioteka Narodowa* [online]. [Dostęp 15.01.2020]. Dostępny w: <https://www.bn.org.pl/dla-bibliotekarzy/ukd/tablice-skrocone-ukd>.
12. „Wiedźmin” podbija kolejne kraje. Rekordy w Wielkiej Brytanii i Niemczech. W: *Wirtualne Media* [online]. [Dostęp 15.01.2020]. Dostępny w: <https://www.wirtualnemedia.pl/artykul/serial-wiedzmin-wyniki-ogladalnosci-w-wybranych-krajach-netflix-ranking>.

¹³ Dodatek stażowy 2020 – co się zmieni. W: *Infor.pl* [online]. [Dostęp 15.01.2020]. Dostępny w: https://kadry.infor.pl/kadry/wynagrodzenia/skladniki_wynagrodzenia/3051671,Dodatek-stazowy-2020-co-sie-zmieni.html.

¹⁴ Tablice skrócone Uniwersalna Klasyfikacja Dziesiąta nr 102 z 2019 r. W: *Biblioteka Narodowa* [online]. [Dostęp 15.01.2020]. Dostępny w: <https://www.bn.org.pl/dla-bibliotekarzy/ukd/tablice-skrocone-ukd>.

13. Wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 19 grudnia 2019. W: *Wolters Kluwer Polska* [online]. [Dostęp 15.01.2020]. Dostępny w: <https://sip.lex.pl/orzeczenia-i-pisma-urzedowe/orzeczenia-sadow/c-263-18-nederlands-uitgeversverbond-i-groep-algemene-522847479>.
14. Zakaz odsprzedaży użytych e-booków. *Gazeta Prawna* [online]. [Dostęp 15.01.2020]. Dostępny w: <https://serwisy.gazetaprawna.pl/prawo-autorskie/artykuly/1447392,tsue-odsprzedaz-uzytych-e-bookow-ksiazka-papierowa-prawa-autorskie.html>.